

Hus, Jan

Nechutová, Jana (editor); Malá, Jana (editor)

Proti anonymnímu odpůrci

In: Hus, Jan. *Mistr Jan Hus v polemice a v žaláři : překlady, komentáře a poznámky*. Nechutová, Jana (editor); Malá, Jana (editor). Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019, pp. 20-48

ISBN 978-80-210-9323-2; ISBN 978-80-210-9324-9 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141426>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PROTI ANONYMNÍMU ODPŮRCI

Contra occultum adversarium, Bartoš – Spunar č. 51. Přeloženo podle kritické edice Jaroslava Eršila, Magistri Iohannis Hus Polemica (Magistri Iohannis Hus Opera omnia, tomus XXII), Praha, Academia 1966, s. 71–107, reed. Turnhout, Brepols (Corpus Christianorum, Continuatio mediaevalis 238), 2010, s. 63–108.

Německý překlad Gegen einen anonymen Gegner, Bianka Hausburg in: Johannes Hus deutsch, herausgegeben von Armin Kohnle und Thomas Krzenck, Leipzig 2017, s. 205–241.

Spis z roku 1411 je podobně jako polemika Proti plzeňskému kazateli příspěvkem do dobové diskuse o podstatě kněžství, o úkolech kněze, a dokonce o povinnostech světské moci napravovat neřesti kléru. Formálně je odpovědí na písemný útok, který formuloval a během Husova kázání (patrně na text L 19, 41–45, Ježíšův nářek nad Jeruzalémem a vyhnání penězoměnců z chrámu) mu položil někam poblíž kazatelny neznámý protivník, anonym, byl to patrně Mařík Rvačka. Obviňuje Husa, že ve svém kázání snižuje a vlastně ničí klérus; šlo zejména o povinnosti světských pánů kárat a trestat hříchy kněží, zvláště svatokupectví. Podle svého editora patří tento text k nejpohotovějším a nejpropracovanějším Husovým polemikám.

Když jsem kázal lidu na text evangelia, řekl jsem, že náš Spasitel plakal kvůli hříchům kněží a lidu nad Jeruzalémem⁷ a po dvaatřiceti letech jej zbořil; zadruhé jsem řekl, že vyhnáním prodavačů a kupců z chrámu⁸ dal příklad králům a pánům světského ramene, že mají bezpráví páchané na Bohu trestat tak, že budou zaprvé krotit špatnost kněžstva a pak zejména z kořene vyvracet kacířské svatokupectvé

7 Srv. L 19, 41.

8 Srv. L 19, 45; Mt 21, 12; Mc 11, 15; J 2, 15.

počinání. Na základě toho mi hned při kázání po obědě někdo – nevím, jestli to byl přítel pravdy nebo její protivník – položil na kazatelnu jako protest tohle psaní:

Vážený mistře, když ve svém kázání učíš zákonu Božímu a zároveň hlásáš zrušení kněžstva, jasně tím Boží zákon rušíš, neboť Apoštol říká v epistoletě Židům v 7. kapitole: „Mění-li se kněžství, nutně nastává i změna zákona.“⁹ Že rušíš kněžskou službu Bohu, to vyplývá z dnešního kázání, a rušíš ji ve trojím ohledu – co do cti a co do svobody, když říkáš, že Kristus tím, jak vyhnal prodavače a kupující, delegoval na laického krále moc napravovat kněžstvo. Ale pravý opak dovozuje svatý Řehoř ve svých Moraliích: říká tam, že Kristus chtěl napravovat kněze jakožto kněz sám, nikoli skrze někoho jiného, zvláště když Kristus nechtěl být králem (Jan 6), nýbrž knězem (Matouš 22).¹⁰ Kromě toho ve druhé knize Ezdrášově nařídil král Artaxerxes všem světským lidem, že nesmí cokoli vytýkat kněžím a klerikům.¹¹

Také jsi řekl, že byl Jeruzalém zbořen především kvůli zločinům kněží. Ale protože stejnou vinu mělo město, nad nímž, jak se praví, Pán plakal, ale o kněžích se tam nic neříká, dej si pozor, abys nebyl jedním z těch, kdo slovo Boží znásilňují. Přečti si znova Apoštolova slova z páté kapitoly epistolety Židům o tom, že všichni kněží s výjimkou Krista jsou poddáni hříchu. Apoštol jim tím nepřičítá hřích, ale ukazuje, že je třeba, aby obětovali za zločin lidu stejně jako za svůj.¹² A neztotožňuj kněžství evangelia¹³ s kněžstvím levitů, protože Kristus zrušil levitské kněžství, ale o svém kněžství přísahal, že potrvá na věky.¹⁴ A nezavrhuj současné kněze na základě špatnosti starých kněží; vždyť ani o nich se nikde nečte – ať byli sebevíc zločinní, že by je kárali svěští lidé.

Také jsi řekl, že bezbožníci¹⁵ jsou kněží žijící v konkubinátě a ve smrtelném hříchu, ale ne ti, kteří neposlouchají svého biskupa. Copak jsi nečetl v patnácté kapitole První knihy Samuelovy, že poslušnost je lepší než oběti¹⁶ a že všechny hříchy pocházejí z neposlušnosti? A nejen z neposlušnosti vůči Bohu, ale i vůči

9 Žd 7, 12.

10 Srv. J 6, 15; Mt 22, 41–45.

11 Srv. 3 Ezdr 8, 25; kontext se týká svobody kněží od daní a jiných plateb, ČEP překládá „že žádný nemá pravomoc jim něco uložit“, tedy jakoukoli dávkou; Hus i jeho odpůrce zde pracují s posunutým a z kontextu vytrženým významem slova *obicere* (vytýkat). V dalším výkladu se Hus vrací k původnímu významu, když říká, že Artaxerxes dal kněžím svobodu (původně od platby daní a dávek).

12 Srv. Žd 5, 1–3.

13 *Sacerdotium evangelicum, sacerdotes evangelici* – nepřekládám „evangelické“ nebo „evangeličtí“: je míněno kněžství (a kněží) doby po zjevení evangelia Kristem, doby „novozákonní“, která podle této chronologie trvá až do konce světa (alternativní překlad: „evangelijní“).

14 Srv. Žd 5, 6; 6, 20; 7, 17; 7, 24.

15 Orig. *prophanatores*.

16 Srv. 1 Sa 15, 22.

jeho lidskému zástupci, neboť Kristus říká: „Kdo odmítá vás, odmítá mne.“¹⁷ Ledaže bys falešně tvrdil, že to zástupci nejsou, protože nenásledují Krista: ale věz, že nikdo nedeleguje zástupce na základě jeho znalostí nebo dobroty, ale pouze na základě moci, což vyplývá i z vlastností osob Svaté Trojice.

Tenhle anonymní odpůrce pravdy – nebo inkvizitor – se snaží připsat mi hlavně dvě chyby, zaprvé, že svým kázáním ruším Boží zákon, zadruhé, že svým kázáním ruším kněžstvo. A tenhle zákeřný anonym se pokouší to první dokázat tím druhým, přičemž celé jeho psaní stojí na falešném předpokladu, že svým kázáním ruším kněžství; říká, že je to zřejmé z mého kázání ve třech bodech, totiž „co do cti a <zadruhé> co do svobody“ – ale na třetí zapomněl, asi protože nepsal z lásky k Duchu svatému, a tudíž psal také bez inspirace Nejsvětější Trojicí.

Aby tedy tenhle protivník věděl, proč jsem kázal, že náš Spasitel plakal nad Jeruzalémem hlavně kvůli hříchům kněží a lidu a že jej pak skrze Tita a Vespasiana zbořil, kladu mu tady před oči slova svatých autorů, která jsem v kázání citoval. Nejprve jsem uvedl tato slova Bedy Ctihodného: „Poté, co Ježíš vyjmenoval pohromy, vešel do chrámu a vyhnal prodavače a kupce; naznačil tím, že na zkáze lidu měli hlavní vinu kněží. Když bije prodavače, ukazuje, odkud vzešel kořen zhouby.“¹⁸ A totéž říká svatý Augustin.¹⁹ Také svatý Řehoř (kterého se protivník snaží uvádět v opačném významu), mluví v homilii na ono místo Evangelia takto: „Jestliže promluvil o pohromách, jaké mají nastat, a vzápětí vstoupil do chrámu, aby z něj vyhnal prodavače a kupce, jasně naznačil, že pohromu lidu zavinili hlavně kněží. Když na jedné straně popsal zkázu a zároveň zbil prodavače a kupce v chrámě, ukazuje tímto svým činem, kde je kořen zhouby.“²⁰

Chrysostomův výklad na tento text evangelia jsem uvedl takto: „Když lékař poprvé přijde k nemocnému, ptá se hned na jeho žaludek, a ten spěchá vyléčit, protože je-li zdrav žaludek, má sílu celé tělo, ale je-li narušený, je ochablé celé tělo. A právě tak když je v pořádku kněžstvo, vzkvétá celá církev, ale když je zkažené, povadně veškerá víra. Srdcem a žaludkem se rozumí kněží, protože oni v duchovních záležitostech řídí všechny lid. Jako je srdce sídlem moudrosti, jsou kněží nádrže mi duchovní moudrosti (Izajáš říká o králích „hlava je celá chorá“, ale o kněžích „celé srdce je zemdlené“ – Iz 1, 5), a tak, jako žaludek přijme potravu, zpracuje ji a rozdělí ji pro sebe i pro celé tělo, přijímají i od Boha moudrost Slova z Písma, zpracovávají ji pro sebe výkladem a meditací nad Písmem, a předávají všemu lidu. A jako pomocí žaludku přijímá každý úd těla potravu a přizpůsobuje ji své vlastní přirozenosti (například všechno, co přijmou játra, se stane krví, co přijme žlučník,

17 L 10, 16.

18 Beda Venerabilis, *Expositio in Lucae evangelium*, I. V., c. 19.

19 Odkaz nenalezen.

20 Gregorius Magnus, *Homiliae in evangelia* II., homilie 39.

to celé se stane žlučí, co se dostane do plic, z toho se stane hlen, všechno to, co přijde do prsou, se promění v mléko), tak kázáním kněží všichni v církvi přijímají Slovo Boží, a ono se u každého přizpůsobí jeho vlastnímu srdci: tak jedno a totéž slovo ve spravedlivých srdcích zamíří k životu, ale ve zvrácených srdcích vyprovokuje k hněvu – jako žluč, a zase v jiných vyvolá líbeznou lásku – jako mléko, ale v jiných nenávisť – jako škodlivý hlen, který se vyplivne. Dbejte tedy, kněží, na to, abyste napravili svá slova i skutky: vždyť jako když v těle onemocní některý úd, nemusí hned ochořet i žaludek, ale jestli ochoří žaludek, jsou najednou nemocné všechny údy, a právě tak bude-li hřešit některý křesťan, nejsou hned hříšníci i kněží, ale budou-li žít v hříchu kněží, obrátí se k hříšnému životu všechen lid. Z toho důvodu je každý křesťan zodpovědný za své hříchy, ale kněží jsou zodpovědni nejen za své hříchy, nýbrž za hříchy všech.²¹ To říká Chrysostomus.

Nakonec jsem řekl: Pokud nechcete věřit těmto svatým, věřte Jeremjáši, který z Ducha Božího říká v knize Pláče: „Pro hříchy jeho proroků, pro nepravosti jeho kněží, kteří prolévali krev uprostřed spravedlivých.“²² A potvrdil jsem to slovy Spasitele z 23. kapitoly Matouše.²³ Tak se podívej, protivníku: z toho, co bylo řečeno, jsem vyvodil, že náš Spasitel hlavně kvůli hříchům kněží plakal nad Jeruzalémem a později jej vyvrátil!

Ale proč jsem zadruhé řekl, že náš Spasitel tím, jak vyhnal prodavače a kupce z chrámu, dal příklad králům a pánům světského ramene, že mají trestat bezpráví páchané na Bohu tak, že budou za prvé potlačovat špatnost kněžstva a pak zejména z kořene vyvracet kacířské svatokupecké počínání? Z toho důvodu, že král – jak jsme viděli u Chrysostoma – je v církvi jako „hlava“, a protože Kristus, když tenkrát vcházel, byl brán jako král – jak svědčí zástupy, které jej provázely se slovy „Požehnaný král, který přichází ve jménu Hospodinově, na nebi pokoj a sláva na výsostech“;²⁴ a taky proto, že on sám, když vešel do chrámu, vyhnal moudře a mocně prodavače a kupce donucovací mocí, totiž bičem, který si udělal z provazů,²⁵ počínaje od zkaženého žaludku, totiž od kněžstva zkaženého lakomstvím. Zjevně nás tímto skutkem poučil, že králové a svěští páni jsou povinni trestat bezpráví páchané na Bohu a začít přitom od kněžstva, neboť ono jako kořen (podle Augustína a Bedy) nebo jako žaludek (podle Chrysostoma) zvráceně působí nákazu celého těla křesťanské církve.

Tato povinnost světských vládců vyplývá z přikázání lásky k Bohu, neboť se tak trestá bezpráví páchané na Bohu. Byla jim k tomu totiž dána podle Apoštola

21 Pseudo-Chrysostomus, *Opus imperfectum in Matthaem*, homilie 38.

22 Pl 4, 13.

23 Mt 23, 13: Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít.

24 L 19, 38.

25 Srv. J 2, 15.

ve 13. kapitole epištoly Římanům pravomoc.²⁶ Jinak by hřešili zrádným souhlasem, neboť ve 3. kvestii 23. distinkce se píše: „Když se někdo může postavit proti zvrhlíkům a bránit jim a nedělá to, není to nic jiného než přejný souhlas s jejich bezbožností. A ten, kdo se přestane stavět na odpor zjevnému zločinu, neujde podezření z účasti na tajném spolčení.“²⁷ Podle Apoštola, jež jsem citoval, jsou tedy králové a světští páni Božími služebníky, kteří právě proto slouží, za tím účelem nesou meč a přijímají daně, aby trestali ty, kdo činí zlo; oni jsou posláni k tomu, aby trestali, jak svědčí apoštol Petr ve 2. kapitole své 1. epištoly,²⁸ a kněží „mají být kvůli Pánu poddáni každému lidskému zřízení, ať už králi jako svrchovanému vládcovi, ať knížatům jako těm, které král posílá, protože taková je Boží vůle“,²⁹ jak praví tamtéž přímý Kristusův zástupce apoštol Petr: z čehož vyplývá, že právě králové, knížata a světští páni mají takto jednat, aby svým souhlasem neměli podíl na zločinu, a že kněží v tomto ohledu mají být králům podřízeni, aby nebyli pro neposlušnost hodni zavržení ještě víc, než knížata a páni pro svůj přejný souhlas.

Dále: když Bůh podle Augustinovy teze králi plně svěřuje úkol střežit království, činí to i v zájmu jeho vlastní bezpečnosti; v opačném případě by totiž krále nechal upadnout do ďáblových tenat. Ale protože souhlas k veřejnému bezpráví, které kněží páchají na Bohu, vede k rozpadu království, k zavržení krále a k pohaně Boha, avšak odstranění veřejného bezpráví vede naopak k bezpečnosti a stabilitě království, ke spáse krále a k úctě vůči Bohu, je mocný král povinen prostřednictvím svých pomocníků toto konat a k tomu směřovat.

Dále není pochyb o tom, že králové, knížata, páni a rytíři mají sloužit³⁰ Bohu podle druhu moci, jaká jim byla svěřena; a ježto mají od Boha moc donucovací a trestní, mají být Bohu nápomocni trestáním jeho nepřátel. A to je důvod, proč je král, jak říká svatý Augustin,³¹ zástupcem Božím, Kristovým: Kristova moudrost má při správě jeho království dva stupně: zaprvé proto, že on jako král králů a pán pánů³² mocně ochraňuje všechny své poddané,³³ a zadruhé, že moudře ničí své nepřátele, zejména ty vnitřní nepřátele, protože ti jsou jeho nepřáteli především. Všichni králové a všechna světská knížata jsou tedy povinni jednat shodně s příkladem tohoto krále. Tento závěr je zřejmý z toho, že svěřuje-li nanejvýš moudrý král Kristus králi nebo knížeti moc, aby království řídil podle jeho, Kristova, zákona,

26 Srv. Ř 13, 1–4.

27 *Decretum Gratiani*, C. 23 q. 3 c. 8 (Fr. I, col. 898).

28 Srv. 1 Pt 2, 14.

29 1 Pt 2, 13–14.

30 *Orig. militare*, představa vojenské nebo ještě spíše rytířské služby, již jsou svému pánu povinni jeho vazalové.

31 Odkaz nenalezen.

32 1 Tm 6, 15; Zj 19, 16.

33 *Orig. legios*: vazaly, srv. pozn. 30.

právě tím mu dává moc, aby za tímto účelem konal všechno nezbytné, co je v lidských silách – jinak by jej totiž ustanovil jako vládce nenáležitě; Bůh však králům dal moc řídit království podle svého zákona, a dal jim tudíž i nástroje k tomu nezbytné. Ale uplatňovat moc proti špatným kněžím je pro správu daného království naprosto nezbytné, Bůh to tudíž králi svěřil.

Tak měli Titus a Vespasianus ve 42. roce poté, co Pán vstoupil na nebesa, od Krista moc a svolení zničit v Jeruzalémě kněze i lid, jak je zřejmé z Lukášova evangelia v devatenácté kapitole, kde Spasitel, přemožen láskou i bolestí, vyřkl svou předpověď. Říká: „Kdybys poznalo i ty“³⁴ – rozuměj „zaplakalo bys“.

Tuto myšlenku císař Karel, český král, uplatnil v praxi, když násilím krotil nehodné kněze, když chránil Boží zákon a hubil ty, kdo se zákonu Božímu protivili. Proto mu dal všemohoucí Bůh světskou prosperitu, úctu ze strany světa i moc nad světem, a jak pevně věříme, dal mu také po smrti věčné království slávy.

Co zde bylo řečeno, to může potvrdit také autorita svatých textů. Svatý Augustin říká ve 33. listu Bonifácovi: „Řekne snad králi někdo, kdo má zdravý rozum: Nestarejte se ve svém království, kdo je v čele církve vašeho Pána nebo kdo ji napadá, jestli je to zbožný člověk nebo svatokrádce, to vás nemusí zajímat. Na to se může říci: Vás ve vašem království nezajímá, kdo je slušný a kdo nestoudný?“³⁵ To říká Augustin. Z tohoto výroku je zřejmé, že pokud to nedělá biskup, má toto kárání vůči kněžstvu uplatňovat především král, a to nikoli ze záliby v kárání, ale zejména z horlivosti pro spravedlnost; ne aby se dostala ke slovu nenávisť, ale aby se napravovala špatnost, a je-li třeba, i újmou na majetku,³⁶ 23. kauza, 4. kvestie, paragraf *Ex hiis*. A ve 12. kauze, v první kvestii, v kapitole *Sicut ecclesia*, říká biskup Gratianus: „Aby se dosáhlo lepšího stavu, může být kněžím církevní majetek odňat,“³⁷ a zvlášť, když jsou to svatokupci, o nichž je řeč v poslední kvestii 1. kauzy na základě výnosu papeže Pelagia, který praví: „Je jasné, že svatokupci mají být všemi věřícími odmítnuti jakožto první a přední kacíři, a pokud se po napomenutí nepolepší, mají je potlačit i nositelé moci zvenčí“³⁸ (Glosa: „to jest laikové, kteří mají tuto moc mimo společenství kléru“³⁹). Říká tedy, že mají být potlačeni vnějšími nositeli moci. I když těmito vnějšími nositeli může někdo rozumět pohany a Židy nebo laické křesťany, v každém případě z toho plyne, že králové, knížata a světší páni takovou moc nápravy mají.

Také Augustin ve výkladu Janova evangelia: „Ale oni se diví, že křesťanští držitelé moci povstávají proti těm odsouzením, kteří ničí církev. Kdyby proti nim ne-

34 L 19, 42.

35 Aurelius Augustinus, *Epistula* 185 ad Bonifatium comitem, c. 5.

36 *Decretum Gratiani*, C. 23 q. 4 c. 15 (Fr. I, col. 903–904).

37 *Decretum Gratiani*, C. 12 q. 2 c. 49 (Fr. I, col. 703).

38 *Decretum Gratiani*, C. 1 q. 7 c. 27 (Fr. I, col. 437–8).

39 Glosa k témuž místu kanonického práva.

povstávali, jak by se mohli svému Bohu ze svého vládnutí zodpovídat? Nechť Vaše Milost věnuje pozornost tomu, co říkám, protože je věcí křesťanských světských panovníků přát si pokojné časy pro církev, svou matku, z níž se zrodili.⁴⁰ A o kousek dál: „Král Nabuchodonozor rozkázal: Kdokoli by se rouhal bohu Šadrachovu, Měšakovu a Abednegovu, ať zhyne, a jeho dům ať je zničen. – Tak se podívej, jak se tento cizí král energicky obrátil proti komukoli, kdo by se rouhal Bohu Izraele, který dokázal zachránit tři mládence z ohnivé pece! Jak by se tedy neměli svatě hněvat a energicky jednat křesťanští králové, když nespravedliví kněží neuctivě mluví o Kristu, který zachraňuje nejen ty tři mládence, ale velké množství lidu (včetně těch králů) z pekelného ohně?“⁴¹ A mohou snad tito králové svěřit vedení církve lidem nevzdělaným, zkaženým a naprosto neschopným, když naopak na základě moci, již jim Bůh propůjčil, mají církev očišťovat, zbavovat ji falešných odnoží?

Také Řehoř v 9. kapitole v 7. knize svých listů takto píše franské královně: „Protože je psáno: Spravedlnost vyvyšuje národy, kdežto hřích je lidu pro potupu (Př 13, 34), stabilní bude království tehdy, když se zjištěná vina co nejrychleji napraví. A tak, protože příčinou zkázy lidu jsou špatní kněží (vždyť kdo by se měl přimlouvat za hříchy lidu, když se kněz, jehož povinností tato přimluva je, dopouští ještě těžších hříchů?), a protože u vás kněží žijí nestoudně a nehodně, musíme udatně povstat k trestání těchto hříchů, aby ze zločinu několika málo lidí nevzešla záhuba mnohých.“ A následuje způsob, jak kárat: „Přikážeš-li, pošleme se souhlasem Vaší autority muže, který bude mít spolu s jinými kněžími za úkol tyto případy pečlivě vyhledávat a podle Boha je napravovat. Je třeba vzít tato naše slova vážně, protože ten, kdo může něco napravit a zanedbá to, stává se bezpochyby spolupachatelem prohřešku. Dbejte tedy na svou duši, dbejte na své potomky – vždyť toužíte, aby vládli dobře, dbejte na svá území, a uvažujte snažně o nápravě tohoto zločinného stavu dříve, než náš Stvořitel vztáhne paži k úderu!“⁴²

A v následujícím listu píše franskému králi: „Vše, co má vztah ke cti našeho Boha, ke cti církve, ke cti kněží, to vše vy račte ustanovit a všemožně střežit. Proto na vás znovu naléháme, abyste přikázal svolat synod a, jak jsme už dávno napsali, abyste se vynasnažil co nejpřísněji odsoudit, usvědčovat a vytnout ze svých zemí tělesné neřesti kněží a svatokupeckou zvrácenost všech biskupů a abyste již nedovoloval víc si hledět peněz než Božích přikázání.“ A následuje tam: „Snažte se být ostražití stejně vůči vnitřním nepřítelům duší jako vůči vnějšímu nepříteli, abyste tak věrně vzdorovali nepřítelům našeho Boha, abyste zde šťastně pod jeho ochranou panovali a posléze z jeho milosti přišli do věčné radosti.“⁴³ Toto píše přesvatý papež Řehoř, který tedy královnám a králům ani jiným světským pánům neupírá

40 Aurelius Augustinus, *In Iohannis evangelium tractatus*, 11, 14.

41 Aurelius Augustinus, tamtéž.

42 Gregorius Magnus, *Epistolarum* I. XI, ad Brunichildam Francorum reginam.

43 Gregorius Magnus, *Epistolarum* I. XI, ad Theodericum Francorum regem.

donucovací moc vůči kněžstvu, naopak je přísně nabádá ke kárání nehodného kněžstva, aby nekáral svrchovaný Pán je, pokud oni toto kárání zanedbají. A pokud kárat budou, budou šťastně kralovat a vládnout, a posléze budou přivedeni do radosti nebeského království.

Také papež Lev takto píše císaři Ludvíkovi, což čteme v 7. kvestii 2. kauzy: „Jestliže jsme něco udělali nesprávně a neřídili jsme se ve věci poddaných dle spravedlivých zákonů, přejeme si, abyste nás napravovali soudem Vaším a těch, které pověříte, protože pokud se my, kteří máme kárat hříchy jiných, sami dopouštíme horších, určitě nebudeme učedníky pravdy, ale – a to říkáme s bolestí – budeme více než kdokoli jiný učiteli bludu. Proto důrazně nabádáme Váš laskavý majestát, abyste do těchto končin poslal k průzkumu zmíněných záležitostí, takové vyslance, kteří by se ze všeho nejvíc báli Boha a všechno co nejdůkladněji prověřili stejně, jako by při tom byla osobně Vaše slavná císařská milost.“⁴⁴ Takhle tedy tento svatý římský biskup nejenže neodmítá nápravu kněžstva světskou mocí, ale i sám, prohrěšil-li se, podřizuje se nápravě ze strany jejích vyslanců.

Toto všechno ovšem potvrzuje slovem i činy Nejvyšší kněz, Pán Ježíš Kristus, který se postavil před zástupy Židů, ať se pokusí usvědčit jej z hříchu; v 8. kapitole Janova evangelia říká: „Kdo z vás mne usvědčí z hříchu?“ Zde říká svatý Řehoř: „Milí bratři, představte si tu Boží laskavost! Vždyť on přišel odpouštět hříchy a přitom řekl: Kdo z vás mne usvědčí z hříchu? On, který svou božskou mocí mohl ospravedlňovat hříšníky, se nezdráhal prokazovat, že on sám není hříšníkem.“⁴⁵ A nešlo jen o usvědčování slovy, ale on se vydal k potrestání důtkami i nespravedlivému soudci Pilátovi, aniž se něčeho dopustil. A podrobil se nejpotupnější a nejkrutější smrti, které si bohužel vůbec nevšímají falešní křesťané, a rozmařilí, tlustí, lakomí a hloupí kněží zvlášť. Kdybychom my kněží chtěli upřímně uvážit ponížení, které on, Kristus, snesl kvůli našim hříchům, pak bychom nereptali, stejně jako nereptal on, který byl pro nás umučen a zanechal nám příklad, abychom šli v jeho šlépějích, který se nedopustil hříchu a v jehož ústech nebyla nalezena lest, když mu spílali, neodplácel spíláním, když trpěl, nehrozil, ale vydal se tomu, kdo ho nespravedlivě soudil.⁴⁶ My se ale bohužel tomuto našemu vůdci a hlavě vzdalujeme a reptáme, když nás jenom slovy napomene světská moc, ačkoli se dopouštíme těžkých hříchů. Nejsme totiž takoví jako ti, o nichž píše církev:

Mečem jsou stínáni, ale jak ovečky
zůstanou potichu, bez nářků, stížností,
ve zbožných srdcích se mlčení rozhostí,
a trpělivost vládne jim.⁴⁷

44 *Decretum Gratiani*, C. 2 q. 7 c. 41 (Fr. I, col. 496).

45 Gregorius Magnus, *Homiliae in evangelia* I, 8.

46 1 Pe 2, 21–23.

47 AH 50, č. 153, s. 204; AH 2, č. 17, s. 75.

Tedy musím odpovědět na anonymova slova, neboť podle Filozofa „má moudrý muž dva úkoly, totiž nelhat a lháře odhalovat“.⁴⁸

Oponent tedy uvádí: „Vážený mistře, když ve svém kázání učíš zákonu Božímu a zároveň hlásáš zrušení kněžstva, jasně tím Boží zákon rušíš.“ Pokud by byl tento soud správný, pak by Kristus rušil zákon Boží. Ale takový závěr je falešný, protože u Matouše v 5. kapitole Kristus říká: „Nepřišel jsem zákon zrušit, ale naplnit.“⁴⁹ Důsledek je zřejmý, protože Kristus zákonu Božímu učil, což odpůrce nepopře; a Kristus zrušil kněžství Levitiku, což protivník ve svém výkladu říká. A tak první premisa tohoto protivníkovy soudu je pravdivá, ale důsledek, totiž slova „Kristus rušil zákon Boží“, je kacířský. Vyrobím zde podobný soud – farizeus mluví ke Kristu a uvádí toto: „Dobrý Mistře Kriste, když ve svém kázání učíš zákonu Božímu a zároveň hlásáš zrušení kněžstva, jasně tím rušíš Boží zákon.“ To je přece přesně analogická formulace, ale ve skutečnosti bylo Kristu u Matouše ve 22. kapitole řečeno toto: „Mistře, víme, že jsi pravdivý a učíš cestě Boží (tedy Božímu Zákonu) podle pravdy.“⁵⁰ Odpůrce ve své řeči dodává, že Kristus zrušil kněžství Levitiku. Z analogie pak dostatečně vyplývá, že Kristus zrušil Boží zákon, a byl tudíž Židy zabit spravedlivě, a v tomto soudu je falešný důsledek i premisa. A tak neplatí ani protivníkův důsledek ani jeho premisa.

Platnosti tohoto důsledku nenapomáhá ani Apoštolův výrok,⁵¹ protože z toho neplyne, že když Kristus změnil kněžství a změnil zákon, zrušil zákon. Odpůrce by měl vědět, že změnit kněžství a zrušit kněžství není totéž, a stejně tak není totéž změnit zákon a zrušit zákon, protože předmět Starého i Nového zákona je týž, a v důsledku toho jde o tutéž společnou víru otců Starého a Nového zákona, jak dovozuje Apoštol v První epistoletě Korintským v 10. kapitole, kde říká, že „naši praotcové byli všichni pod oblakovým sloupem, všichni prošli mořem“ atd., a dále: „Všichni jedli týž duchovní pokrm a pili týž duchovní nápoj, pili totiž z duchovní skály, která je doprovázela, a tou skalou byl Kristus.“⁵² Takže týž předmět, skála Kristus, patřil víře svatých otců a stejně tak víře křesťanů. A protože víra svatých otců byla svatá stejně jako víra svatých křesťanů, plyne z toho, že změnit zákon a zrušit zákon není totéž, není tomu tak, že by jedno na druhé pořadím svého bytí navzájem navazovalo.

Avšak odpůrce nechal stranou prokazování důsledku a prokazuje premisu, když říká: „Že rušíš kněžskou službu Bohu, to vyplývá z dnešního kázání, a rušíš ji ve trojím ohledu – co do cti a co do svobody.“ Zde popírám odpůrci jeho premisu, protože já mluvím o skutečné cti, která je odmě-

48 Aristoteles Latinus, *De sophisticis elenchis* c. 1, Bekker 165a.

49 Mt 5, 17.

50 Mt 22, 16.

51 Žd 7, 12: Mění-li se kněžství, nutně nastává i změna zákona.

52 1 K 10, 1.3–4.

nou za ctnost a která patří pouze dobrému člověku, jak říká Filozof ve 4. knize Etiky,⁵³ a právě tak mluvím o skutečné svobodě, o níž říká Spasitel u Jana v 8. kapitole: „Zůstanete-li v mém slovu, budete opravdu mými učedníky, poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí.“⁵⁴ Dovolávám se tedy svědectví samotného Pána pravdy, že z upřímného přesvědčení kážu za tím účelem, aby kněží byli (podle slov Kristova náměstka v 1. epistoletě Petrově ve 2. kapitole) „svobodni, ale ne jako ti, jimž svoboda slouží za plášť nepravosti, nýbrž jako služebníci Boží“.⁵⁵ Avšak takovou svobodu, která kněžstvu škodí a o níž klérus usiluje, totiž že ať se sebevíc prohřeší proti Bohu, proti králi, kterémukoli jinému knížeti či pánu nebo proti kterémukoli jinému člověku, světská moc jej za to nemůže nijak trestat, takovou svobodu se snažím kázáním ze všech sil rušit, protože taková svoboda je podle slov Kristova náměstka Petra pláštěm nepravosti, pláštěm, jímž se klérus snaží zakrýt svou špatnost. Taková svoboda je ovšem nejhorším otroctvím, totiž otročením hříchu, tělu, světu a ďáblu, a jaký by to byl služebník Kristův, kdo by nenapomáhal církvi k rušení takové svobody? Přece ten, kdo proti takovéto svobodě káže, razí kléru cestu ke cti, ke skutečné svobodě, a posléze k dosažení blaženosti. Proto uvedení svatí autoři, na které se odvolávám, nerušili kněžství co do cti a svobody, a z toho plyne, že odpůrce musí být vzhledem ke své premise posuzován jako lhář. A svůj chybný výrok nemůže dokázat ze správné premisy – ta zní, že „Kristus tím, jak vyhnal prodáváče a kupující, delegoval na laického krále moc napravovat kněžstvo“, jak jsem už víckrát uvedl.

A když odpůrce říká: „Ale pravý opak dovozuje svatý Řehoř ve svých Moraliích“, neudal místo z knihy Moralií, protože slova, která uvádí, v nich nenašel. Myslím, že jeho vlastní, a ne svatého Řehoře, je výrok, že „Kristus chtěl napravovat kněze jakožto kněz sám, nikoli skrze někoho jiného“, a on těmito vymyšlenými slovy připouští, že svatý Řehoř svými výroky popírá sám sebe. Ať si tedy tenhle odpůrce přečte kázání svatého Řehoře, a uvidí, zda Řehoř klérus kárá. Ať uváží to, co zde již bylo uvedeno z listů královně a králi Franků, a uvidí, jak tvrdě Řehoř (tedy i někdo jiný než Kristus) kněze kárá.

Tenhle odpůrce také nemá na paměti, jak ráčil Kristus prostřednictvím Pavla kárat Petra, napravovat kněze skrze učedníky a jejich nástupce, a také skrze Tita a Vespasiana, a že dokonce Jidáše, který byl dříve jeho biskupem, napravuje skrze ďábla. A jeho pomatenost došla tak daleko, že dodává, že „Kristus nechtěl být králem“, a uvádí k tomu výrok evangelia v 6. kapitole Jana. Mýlí se ve výkladu onoho výroku „Když Ježíš poznal, že chtějí přijít a zmocnit se ho, aby ho povolali králem, utekl se na horu, zcela sám.“⁵⁶ Takže on z toho, že se Kristus utekl na horu, ne-

53 Aristoteles Latinus, *Ethica Nicomachea* l. IV. c. 8, Bekker 1124a.

54 J 8, 31–32.

55 1 Pt 2, 16.

56 J 6, 15.

náležitě dovozuje nebo tvrdí, že Kristus nechtěl být králem. Zapomněl na Písmo svaté! Svátý Izajáš, řekni mu svou devátou kapitolou: „Neboť se nám narodilo dítě a byl nám dán syn, a na jeho rameni spočine vláda.“⁵⁷ Svátý Jeremjáši, řekni mu svou třináctou kapitolou: „Vzbudím Davidovi výhonek spravedlivý, kralovat bude jako král a bude prozíravý a bude v zemi uplatňovat právo a spravedlnost.“⁵⁸ Zacharjáši, popiš tohoto krále devátou kapitolou: „Plesej, sijónská dcero, jásej, Jeruzaléme! Hle, přichází k tobě tvůj král, spravedlivý zachránce, chudý, sedí na oslu, na oslátku, osličím mláděti.“⁵⁹ Anděle Gabrieli, pověz z první kapitoly Lukáše tomu odpůrci, že Ježíš „navěky bude kralovat nad domem Jákobovým a jeho království nebude konec“.⁶⁰ Králové ze Sáby, zeptejte se tohohle odpůrce tak, jak jste to udělali ve 2. kapitole Matouše: „Kde je ten právě narozený král Židů?“⁶¹ Zástupy, zpívejte tak jako u Lukáše v 19. kapitole: „Požehnaný král, který přichází ve jménu Hospodinově. Na nebi pokoj a sláva na výsostech!“⁶² Co mám ještě říci? Snad tenhle odpůrce promluvil a odpověděl spolu s Židy: „Nemáme krále“,⁶³ totiž Krista. Ale i když si třeba stejně jako Židé nepřeje, aby nápis pro Krista zněl „Ježíš Nazaretský, král židovský“,⁶⁴ přece musí uznat, že Ježíš podle 19. kapitoly Zjevení je a chtěl být „král králů a pán pánů“.⁶⁵

Protivník ale třeba namítne, že když se Pilát ptal: „Ty jsi král Židů?“, Ježíš mu odpověděl: „Mé království není z tohoto světa“.⁶⁶ Ať se protivník podívá, že když Pilát položil tuto otázku, Ježíš ihned odpověděl: „Říkáš to sám od sebe, nebo ti to o mně řekli jiní?“,⁶⁷ a když Pilát z toho, co bylo řečeno, vyvodil závěr a řekl: „Jsi tedy přece král?“,⁶⁸ odpověděl Ježíš přitakáním: „Ty sám říkáš, že jsem král.“⁶⁹ Ať tedy odpůrce ví, že Kristus být králem v obojí své přirozenosti chtěl, ale jako člověk nechtěl vykonávat královský úřad, vykonával ale úřad kněžský; bude mocně vykonávat úřad královský v soudný den, neboť až do toho času skryl královskou důstojnost, jak ji uplatňují lidé. Proto říká v 5. kapitole Matouše: „Až přijde Syn člověka ve své

57 Iz 9, 6.

58 Jr 23, 5.

59 Za 9, 9.

60 L 1, 33.

61 Mt 2, 2.

62 L 19, 38.

63 J 19, 15.

64 J 19, 19.21.

65 Zj 19, 16; srv. 1 Tm 6, 15.

66 J 18, 36.

67 J 18, 34.

68 J 18, 37.

69 Tamtéž.

slávě a všichni jeho andělé s ním, posadí se na trůnu svého majestátu⁷⁰ – tak se ukáže jeho královská důstojnost. „A budou před něho shromážděny všechny národy“⁷¹ – to je všeobecná platnost královské důstojnosti. „I oddělí jedny od druhých“⁷² – to je královská moc. „A ovce postaví po své pravici, ale kozly po levici“⁷³ – to je moudrost krále. „Tehdy řekne král těm po pravici: Pojděte, požehnaní mého otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa“⁷⁴ – to je patřičná odměna krále věrným služebníkům. A potom: „Král řekne těm, kteří jsou na levici: Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům“⁷⁵ – to je velká spravedlnost tohoto krále. A tak je zřejmé, že Kristus chtěl a chce být králem, ačkoli jako člověk nechtěl vladařsky držet království a panovat, ale spíše se ráčil pro nás stát chudým, ač byl bohatý, abychom my jeho chudobou zbohatli,⁷⁶ a to na duši, ne bezcennými světskými trezkami.

A co se týče místa z osmé kapitoly 2. knihy Ezdrášovy, totiž že král Artaxerxes, pohan, přikázal všem světským lidem, že nesmí cokoli vytykat kněžím a klerikům,⁷⁷ byl bych rád, kdyby se odpůrce podíval pořádně, jak král, také pohan, pověřil Ezdráše a jeho bratry, aby podle Hospodinova příkazu znovu vybudovali Hospodinův chrám v Jeruzalémě. Tak onen král v téže kapitole říká: Všechno, co budeš chtít spolu se svými bratřími udělat se zlatem a stříbrem, udělej, jak chceš, podle příkazu Hospodina, svého Boha, i posvátné nádoby, které ti byly dány pro potřebu chrámu tvého Boha v Jeruzalémě.⁷⁸ A potom: „Vše ať se pro nejvyššího Boha koná svědomitě podle Božího zákona,“ a uvádí důvod: „aby se nerozhněval na království krále a jeho syna a na království jeho synů.“⁷⁹ Kéž by nyní jednali ve shodě s touto směrnicí křesťanští králové a ukládali kněžím, aby všechno konali podle příkazu svého Pána Boha! To by potom nežili tak bezuzdně a nevzdalovali by se od zákona Pána Ježíše Krista, nýbrž budovali by chrám Hospodinu, nikoli chrám materiální (kostelní stavbu), ale církev, již si Kristus získal svou krví⁸⁰ a kterou budovali jeho učedníci.

Dále říká král Artaxerxes ve shodě s odpůrcovým záměrem: „Oznamuje se vám, že žádným kněžím ani levitům, ani svatým zpěvákům, chrámovým služebníkům

70 Mt 25, 31.

71 Mt 25, 32.

72 Tamtéž.

73 Mt 25, 33.

74 Mt 25, 34.

75 Mt 25, 41.

76 Srv. 2 K 8, 9.

77 Srv. 3 Ezd 8, 22.

78 Srv. 3 Ezd 8, 16–17.

79 3 Ezd 8, 21.

80 Srv. Sk 20, 28.

nebo písarům, nebude předepsáno žádné zdanění ani jiné dávky, a že žádný nemá pravomoc jim něco vytýkat.⁸¹ Uvažuj, odpůrce, jak správně nařizuje tento pohanský král, že nikdo nemá nic vytýkat. Komu? On říká: svatým kněžím, svatým levitům, svatým zpěvákům a svatým Božím služebníkům; přídatné jméno „svatým“ se nemůže pojit jen se slovem „zpěvákům“!

Podobně je tomu s výrokem Spasitele ve 14. kapitole Lukáše: „Dáváš-li hostinu, pozvi chudé, zmrzačené, chromé a slepé.“⁸² Přídatné jméno „chudé“ má být spojeno se všemi následujícími tvary takto: pozvi chudé zmrzačené, chudé slepé, chudé kulhavé. Kdyby totiž někdo zval zmrzačené boháče, bohaté slepce a bohaté kulhavé, narazil by na zákaz, který bezprostředně předchází, kde Spasitel říká: „Dáváš-li oběd nebo večeři, nezvi své přátele ani své bratry ani příbuzné a bohaté sousedy, poněvadž oni by tě také pozvali, a tak by se ti dostalo odplaty.“⁸³ Zde je zřejmé, že Spasitel tímto příkazem nezakazuje zvat chudé přátele, chudé bratry, chudé příbuzné, chudé sousedy, ale zakazuje zvat na hostinu bohaté přátele, bohaté bratry, bohaté příbuzné, bohaté sousedy, kteří pozvání oplácejí.

Tak na citovaném místě propůjčuje král Artaxerxes svobodu⁸⁴ svatým kněžím, svatým levitům, svatým zpěvákům, ale nikoli nespravedlivým smilníkům a jiným šejdířům, neboť ty příkazuje kárat. Proto hned poté, co vydal ono povolení, dodává: „Ty pak, Ezdráší, podle moudrosti svého Boha ustanov soudce a správce po celé Sýrii a Foiníkii, a všechny, kteří znají zákon tvého Boha, pouč, že ti, kdo by přestupovali zákon, budou přísně potrestáni smrtí nebo trestem pokuty či vyhnanstvím.“⁸⁵

Z toho ti tedy musí být jasné, že tento pohanský král nedal kněžím a levitům povolení k hříšnému životu, ale poručil je trestat, dokonce smrtí, měl tedy moc, na jejímž základě povolil kněze trestat. A tak je zřejmé, že můj protivník byl stejně jako Goliáš skolen mečem, který si sám přinesl.⁸⁶

Ostatně nejjasnější vládce a pán, pan Václav, král římský a český, vždy Vznesený, začal vůči kněžím uplatňovat tuto směrnicí, když dal veřejně vyhlásit, že má každý kněz, jáhen a stejně tak ostatní služebníci ve všech stupních věrně sloužit svému Bohu; dal svobodu každému, kdo tak činil, a přestupníky přikázal trestat. Věřím, že bude toto pravidlo zdárně uplatňovat počínaje od kněží svého majestátu, a to pro čest Boží, ke zvelebení svého křesťanského království, i pro svou budoucí blaženost. Z řečeného je zjevné, že k těm, kdo znásilňují slovo Boží, nepa-

81 3 Ezd 8, 22. orig. a Vulg. *obicere* = „předhazovat“, „vytýkat“; ČEP: „uložit“ (v souvislosti s daněmi a platy).

82 L 14, 13.

83 L 14, 12.

84 3 Ezd 8, 25.

85 3 Ezd 8, 23–24.

86 Srv. 1 S 17, 45.51.

třím já, nýbrž odpůrce, který překrucuje Písmo a má v úmyslu jednotlivým kněžím zjednat vůči světskému rameni svobodu i ve špatnosti.

Dále odpůrce říká: „Přečti si znova Apoštolova slova z páté kapitoly epištoly Židům o tom, že všichni kněží s výjimkou Krista jsou poddáni hříchu. Apoštol jim tím nepřičítá hřích, ale ukazuje, že je třeba, aby obětovali za zločin lidu stejně jako za svůj.“ Tady odpůrce, snad že si nevidí na špičku nosu, v Apoštolově textu nezjistil, že Apoštol přičítá hřích všem kněžím, s výjimkou Krista, když říká: „Každý velekněz, vybraný z lidí, bývá ustanoven jako zástupce lidí před Bohem, aby přinášel dary i oběti za hříchy. Má mít soucit s těmi, kdo chybují a bloudí, protože sám také podléhá slabosti.“⁸⁷ Zde se kněžím přičítá hřích poprvé; zadruhé: „A proto je povinen přinášet oběti za hřích nejenom za lid, ale i sám za sebe.“⁸⁸ Zde se po druhé přičítá hřích každému knězi s výjimkou Krista. A je zřejmé, že když se protivník snaží kněze hájit, nakonec je vlastně naopak závěrem svého výroku obviňuje.

Potom říká: „Neztotožňuj kněžství evangelia s kněžstvím levitů.“ Pokud rozumí kněžstvím evangelia onen řád, který je autoritou k řádné správě církve, autoritou, danou knězi Bohem za prostřednictvím biskupa, pak zde nechci ztotožňovat kněžství evangelia s kněžstvím levitů, protože kněží evangelia mají vyšší druh autority k řádné správě církve než kněží Levitiků. Jestli ale nazývá kněžstvím, kněžským úřadem, kněze samy, pak nevím, koho s kým ztotožňovat. Vím však, že náš velekněz Kristus Ježíš, který bude stát jako velekněz při tom dobrém, co nastane v budoucnu, přesahuje všechny kněze dohromady a každého zvlášť, jak kněze evangelia, tak levitské, což dovozuje Apoštol v 9. kapitole Židům,⁸⁹ a že jeho učedníci stojí výš než kněží Starého zákona. Vím ale také, že mnozí kněží Starého zákona jsou více hodni než jistý biskup Zákona nového, totiž než Jidáš, zrádce Pána, a než jiní špatní kněží. Každý přece musí říci, že Áron, Melchisedech, Sádok, Zachariáš a další svatí kněží jsou více hodni než právě Jidáš Iškariotský nebo než jiný ničemný kněz doby Nového zákona; takový kněz bude na věky zavržen jako syn ďábla, zatímco ten nejmenší mezi svatými v nebeské vlasti bude mít přednost přede všemi zavrženými.

Když dále odpůrce říká, že „Kristus zrušil levitské kněžství, ale o svém kněžství přísahal, že potrvá na věky“, měl by vědět, že pokud jde o svaté Starého zákona, Kristus kněžství nezrušil, a to ani stav, ani jednotlivé kněze; vždyť ani svatí kněží nebudou v nebeské vlasti vykonávat kněžskou službu, jako ji vykonávají na tomto světě, přece však zůstanou kněžími na věky v tom smyslu, že přinášejí Pánu jako oběť sebe samy. S tím může souhlasit protivníkův výrok, že Kristus přísahal, že jeho kněžství potrvá na věky. Avšak v našem pozemském

87 Žd 5, 1-2.

88 Žd 5, 3.

89 Žd 9, 11 nn.

putování nezůstane kněžství evangelia na věky, neboť nezůstane ani svět, protože Spasitel, náš velekněz, oznamuje u Matouše ve 13. a 25. kapitole skonání věku.⁹⁰

Dále protivník říká: „A nezavrhuji současné kněze na základě špatnosti starých kněží; vždyť ani o nich se nikde nečte – ať byli sebevíc zločinní, že by je kárali světští lidé.“ Myslím, že ani tenhle protivník by si nepřál, i kdyby byl sebevíc zločinný, aby jej kárali světští lidé; on se domnívá, že já zavrhuji kněze Nového zákona, protože klérus kárám a protože říkám, že jeho špatnost vyžaduje, aby jej král směl podle Kristova příkladu kárat. Buď ale požehnán Bůh Otec, který kvůli špatnosti dávných lidí zavrhl lidské pokolení a pak je skrze ponížení Ježíše Krista obnovil – já přece nejsem kompetentní zavrhnout kněze ani v jejich kněžské důstojnosti, ani ve světském panování, a ani v mravní bezúhonnosti; protivník mi tedy může připisovat zavrhování kněží jedině tak, že řekne, že zavrhuji současné kněze, když v křesťanské lásce poukazuji na jejich zločiny. Právě tak a z téhož může obviňovat svaté proroky, Pána Ježíše Krista a svaté učitele, protože také oni kázali a psali proti kněžské zkaženosti.

Copak svatý Řehoř zavrhuje kněze, své současníky, když v sedmáctém kázání říká: „Milí bratři, já myslím, že Bůh trpí největší újmy právě od kněží“⁹¹ A potom tamtéž, při výkladu slov „Žeň je mnohá, dělníků málo“,⁹² Řehoř říká: „A tohle nemohu říci bez velkého smutku: i když jsou zde lidé, kteří by poslouchali, chybějí ti, kteří by mluvili. Hle – svět je plný kněží, a přece se pro sklizeň Páně najde pracovník jen velmi vzácně, protože my sice kněžský úřad přijímáme, ale práci, která k němu patří, nekonáme.“⁹³ Tolik Řehoř. A svatý Jeroným: „Bádám ve starých spisech o dějinách a nemohu tam najít, že by někdo rozbíjel církev, a tak odváděl lid od Božího domu stejně jako ti, kdo byli ustanoveni Božími kněžími, proroky a strážci.“⁹⁴ A svatý Chrysostomus ve čtyřiatřicáté homilii „Nedokončeného díla“ praví: „Lepší je laik, který se na první pohled hlásí ke světskému životu, ale usiluje o život duchovní, než kněz, který se hlásí k duchovnímu životu, ale věnuje se životu tělesnému. A před Bohem je lepší laik, který činí pokání, než klerik, který setrvává v hříších; vždyť laik obleče v soudný den roucho nesmrtnosti, ale kněz, jenž se nekaje, bude zbaven důstojnosti.“⁹⁵ – Ale k čemu by bylo vést o tom dlouhé řeči? Vždyť přece tihle svatí autoři nám ve svých spisech takové výroky nezanechali proto, aby kněze zavrhovali, ale aby je pozvedali!

Když tedy protivník dodává „vždyť ani o nich (totiž o starozákonních kněžích) se nikde nečte – ať byli sebevíc zločinní, že by je kárali světští

90 Srv. Mt 13, 49; 24, 14.

91 Gregorius Magnus, *Homiliae in evangelia* I, 17.

92 L 10, 2.

93 Gregorius Magnus, tamtéž.

94 Hieronymus, *Commentarius in Oseam*, l. II., ad Os. 9, 8.

95 Pseudo-Chrysostomus, *Opus imperfectum in Matthaem*, homilie 40.

lidé“, je to ve skutečnosti negace všeobecná, a k důkazu její správnosti je třeba, aby měl mluvčí na paměti celý Starý zákon a důkladně jej probral. Protože jej neprobral, zde má naše námítky: nejdříve uvedme kněze Matána, kterého kvůli modloslužbě zabil lid před Baalovým oltářem ve 2. knize Paralipomenon ve 23. kapitole a ve 4. Královské v kapitole 11.⁹⁶ Také nejmoudřejší a Bohem ustanovený král Šalomoun sesadil a „k jeho polím“ vyhnal velekněze,⁹⁷ protože se proti Šalomounovi postavil na stranu jeho bratra Adónijáše, jak se čte ve druhé kapitole 3. knihy Královské o Ebjátarovi, který byl sesazen, a o knězi Zádokovi, kterého Šalomoun ustanovil místo něho. Říká se tam: „I zapudil Šalomoun Ebjátara, že přestal být Hospodinovým knězem, a tak se naplnilo Hospodinovo slovo, které vyslovil proti domu Éliho v Šílu.“⁹⁸ Ovšem to bylo víc, než odejmout biskupovi světský majetek, nebo než vyhnat z chrámu kupce a prodavače, a proto byl Šalomoun král pokoje⁹⁹ a jeho království prospívalo v moci Hospodinově. Také ve Čtvrté knize Královské, v patnácté kapitole, byl král Azarjáš raněn malomocenstvím, protože neodňal kněžím posvátná návrší.¹⁰⁰ Světská knížata by se tedy měla bát, že je postihne Géchazího malomocenství (4. Královská 5),¹⁰¹ protože ve svém království podporují svatokupectví.

Také svatý král Jóšijáš, jenž zbořil posvátné návrší, které vybudoval Šalomoun, král izraelský, pro modlu Sidónanů,¹⁰² a zbořil také jiné návrší Jeroboáma, který svedl Izraele k hříchu¹⁰³; dále Jóšijáš pobil všechny kněze posvátných návrší, kteří byli v samařských městech.¹⁰⁴ Dále v téže kapitole ho Písmo chválí, že jednal správně: „Nebyl mu podoben žádný král před ním, který by se obrátil k Hospodinu celým svým srdcem a celou svou duší a činil vše podle zákona Mojžíšova. A ani po něm nepovstal žádný jemu podobný.“¹⁰⁵ Také se čte u Nehemjáše ve třinácté kapitole, jak zbožný Nehemjáš, na jehož prosbu přikázal Hospodin znovu vybudovat jeruzalémský chrám, zapudil kněze Eljašíba, který byl správcem komor Božího domu, i s jeho příbuzným Tóbijášem, protože pro Tóbijáše uvolnil velkou komoru, kam se ukládaly obětní dary;¹⁰⁶ z toho důvodu na tom místě říká: „Pochopil jsem, jakého zla se dopustil Eljašíb kvůli Tóbijášovi tím, že mu poskytl pokladnici v ná-

96 Srv. 2 Pa 23, 17; 2 Kr 11, 18.

97 Srv. 1 Kr 2, 26–27.

98 Srv. 1 Kr 2, 27.

99 Srv. 1 Pa 22, 9.

100 Srv. 2 Kr 15, 4.

101 Srv. 2 Kr 5, 19–27.

102 Srv. 2 Kr 23, 13.

103 Srv. 2 Kr 23, 15.

104 Srv. 2 Kr 23, 15.20.

105 2 Kr 23, 25.

106 Srv. Neh 13, 4–5.

dvořích Božího domu, a velice mne to pohoršilo. Dal jsem všechny věci Tóbijášova domu z komory vyházet.“¹⁰⁷ Podívej se, jak zkrotil hrabivost kněží! A týž Nehemjáš, jak se čte tamtéž, zkrotil také rozmarilost kněží, tam říká: „Jeden syn nejvyššího kněze Jójady, syna Eljašibova, byl zetěm Sanbalata Chorónského. Toho jsem odehnal“¹⁰⁸ – kéž by naši vévodové a páni takhle odháněli smilné kněze! Neboť vzápětí říká Nehemjáš, že jej odehnal oprávněně: „Pamatuj na ně, můj Pane Bože, že porušili kněžství i smlouvu kněžskou a levitskou.“¹⁰⁹

Nadto na mnohých místech Písma svatého pohanští králové na základě Božího příkazu zločinné kněze napomínali. Jak se tedy odvažuje tenhle protivník tak rozhodně a jen tak nazdařbůh prohlašovat, že staří kněží, ať byli sebevíc zločinní, nikdy nebyli káráni světskými lidmi? Kdyby byl aspoň četl Pláč proroka Jeremjáše, aby viděl mimo jiné tohle místo z druhé kapitoly: „Kněz a prorok bude vražděn v Panovníkově svatyni“,¹¹⁰ a pak „Zahubil jsi je v den svého hněvu, pobíjel jsi je bez soucitu“.¹¹¹

Dál říká protivník ve svém psaní: „Také jsi řekl, že bezbožníci jsou kněží žijící v konkubinátě a ve smrtelném hříchu, ale ne ti, kteří neposlouchají svého biskupa.“ Protivník zde druhou část výroku záludně přidává. Ano, já jsem řekl, že cizoložní kněží a takoví, kteří žijí v jakémkoli smrtelném hříchu, jsou ve svém současném stavu bezbožníky, protože se dopouštějí svatokrádeže, rušení a zneuctění nejen materiálního chrámu, ale chrámu duchovního, tedy duše, v níž má skrze milost přebývat Duch svatý, jak říká Apoštol v šesté kapitole Druhé epištoly Korintským: „Vy jste přece chrám Boha živého. Jak řekl Bůh: ‚Budu přebývat a procházet se mezi nimi, budu jejich Bohem a oni budou mým lidem‘ (Lv 26, 12). ‚A proto vyjděte z jejich středu a oddělte se‘, praví Hospodin, ‚a ničeho nečistého se nedotýkejte (Iz 52, 11 aj.), a já vás přijmu, a budu vám otcem a vy budete mými syny a dcerami‘, praví Hospodin.“¹¹² A dál ve třetí kapitole První epištoly Korintským říká: „Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch svatý ve vás přebývá?“¹¹³ A k tomu dodává: „Kdo poruší chrám Boží, toho zničí Bůh. Neboť chrám je svatý, a ten chrám jste vy.“¹¹⁴ Ptám se tedy – kdo ruší onen chrám, ne-li ten, kdo smrtelně hřeší? A tak nespravedlivý, smilný, lakomý, pyšný, marnivý kněz profanuje, tedy ruší, znečišťuje a znesvěcuje onen duchovní chrám; vyhání z něj

107 Neh 13, 7–8.

108 Neh 13, 28.

109 Neh 13, 29.

110 Pl 2, 20.

111 Pl 2, 21.

112 2 K 6, 16–18.

113 1 K 3, 16.

114 1 K 3, 17.

Krista a dává prostor Beliálovi.¹¹⁵ Proto Apoštol ve Druhé epištole Korintským v šesté kapitole zdůrazňuje: „Co má společného spravedlnost s nepravostí? A jaké spolužití světla s temnotou? Jaký souzvuk Krista s Beliálem? Co má co činit věřící s nevěřícím? Jaké spojení chrámu Božího s modlami?“¹¹⁶ A hned dodává: „Vy jste přece chrám Boha živého“,¹¹⁷ a v něm se navzájem nesnesou (ani vzhledem k současnému stavu) spravedlnost a nespravedlnost, světlo milosti a temnota hříchu, Kristus a Beliál. Není tedy pochybnost o tom, že špatní klerikové, především ti hamižní, kteří z Božího chrámu činí doupeř lupičů,¹¹⁸ tento chrám zneuctují.

A k tomu říká svatý Chrysostomus v padesátém kázání: „Z Božího chrámu činí doupeř lupičů ten, kdo při péči o duše hledá pozemský zisk, a náboženství se tak stává nikoli uctíváním Boha, ale spíš příležitostí k hříšnému kšeftování. Pán totiž denně vstupuje do svého chrámu, tedy do svaté církve, a vyhání z ní prodavače Boží milosti: biskupy, kněze, jáhny, ty, kteří podle jména patří ke kléru, a také laiky; ti všichni se proviňují stejně, protože nakupují a prodávají Boží dary.“ Tolik Chrysostomus.¹¹⁹

Máme i předobrazy zneuctěné církve. Nejprve je zobrazena v První knize Královské skrze Jarobeáma, který dal udělat dva zlaté býčky, jednoho dal postavit do Danu a druhého do Bét-elu¹²⁰ (to jméno znamená „Boží dům“). To udělal z hamižnosti, aby nepřišel o kralovládu,¹²¹ a to je předobraz kněžské hamižnosti v církvi. Za druhé byla církev zneuctěna, jak čteme v poslední kapitole Druhé knihy Královské, Nebúzaradánem (zvaným „náčelník kuchařů“);¹²² ten vypálil Hospodinův dům¹²³ a je předobrazem těch, kdo v církvi žijí nestřídmě, jejichž bohem je břicho, jak říká Apoštol ve třetí kapitole epištole Filipským.¹²⁴ Zatřetí králem Antiochem, který byl mimořádně zpupný a zneuctil církev (první kapitola První knihy Makabejské), když postavil na Božím oltáři ohyzdnou modlu, spálil knihy a pobil všechny, kdo se neklaněli modlám,¹²⁵ a to je předobraz pyšných a marnivých lidí, kteří bojují proti věrné církvi. Ať tedy z toho, co bylo řečeno, nahlédnou hamižní, rozmařilí, nenasytí, pyšní a marniví kněží, jestli neznesvěcují, tedy jestli

115 Srv. 2 K 6, 15.

116 2 K 6, 14–16.

117 2 K 6, 16.

118 Srv. Mt 21, 13 parall.

119 Pseudo-Chrysostomus, *Opus imperfectum in Matthaem*, homilie 38.

120 Srv. 1 Kr 12, 28–29.

121 Srv. 1 Kr 12, 26–27.

122 Přezdívka není jednoznačná, v rukopisech originálu čteme *cocorum* – „kuchařů“, ale také *cecorum* – „slepců“, *equorum* – „koní“. Vulg.: *princeps exercitus servus regis*, ČEP: „velitel tělesné stráže, služebník babilonského krále“, Kral.: „hejtman nad žoldnéři, služebník“.

123 Srv. 2 Kr 25, 8–9.

124 Srv. Fp 3, 19.

125 Srv. 1 Mak 1, 54–57.

Chrám Boží je svatý I.

nešpiní a neporušují Hospodinův chrám, a ať se děsí Apoštolova výroku „Kdo poruší chrám Boží, toho zničí Bůh“!¹²⁶

A tak protivník nemůže předstírat, že zneuctění chrámu (neboli materiální církve – kostela) nebo chrámových nádob a ozdob není zároveň zneuctěním duchovního chrámu neboli církve. Ať si tedy křesťané dávají dobrý pozor na porušení a zneuctění své duše a hříchem ji neporušují, aby je náš Pán Bůh nezničil. Chce-li tedy protivník najít nějakou jinou příčinu porušení než hřích, ať si přečte celý Starý zákon, a až to najde, ať mi to ukáže. Myslím ale, že se mu nepodaří to najít, protože vše vzešlo jen právě z hříchu.

K tomu přívěsku, který tam záludně dodal, a podle něhož prý jsem řekl, že kněží, kteří neposlouchají svého biskupa, nejsou bezbožní:¹²⁷ tento blud mi lživě a mylně vkládá do úst, protože já jsem řekl opak. Vždyť jsem výslovně řekl, že kněží, kteří neposlouchají nařízení svých biskupů ve správných příkazech a pohrdají jimi v těch věcech, které jsou v souladu s Božím zákonem, porušují, znesvěcují a znečišťují svou duši! Ale ptal jsem se po příčině, proč o kněžích říkají někteří, že když se neřídí příkazem svého biskupa, ať jde o příkaz dovolený nebo nedovolený, jsou bezbožní, a zároveň neoznačují jako bezbožné ty, kteří se neřídí podle výslovného Božího příkazu. Jako když například biskup rozkáže důsledně dodržovat interdikt nad Prahou a nad jejím okolím do vzdálenosti dvou mil z toho důvodu, že některým kněžím byl zastaven důchod: o duchovním, který nehodlá přestat chválit Boha a vykonává navzdory nesmyslnému interdiktu bohoslužbu, se řekne, že je bezbožný, zatímco o jiném, který překračuje Boží příkaz, se to neřekne.

Tak je to třeba s tím, kdo přestupuje příkázání „Nesesmilníš“ z dvacáté kapitoly Exodu,¹²⁸ anebo zákaz o tom, že muž, který by měl nějakou vadu, nemá konat bohoslužbu, přinášet obětní chléb a přistupovat ke službě – v jednadvacáté kapitole Levitiky.¹²⁹ A také ve třiadvacáté kapitole Deuteronomia: „Bude-li mezi vámi někdo, kdo by nebyl čistý pro noční výron semene, vyjde ven za tábor. Nevstoupí dovnitř do tábora. K večeru se omyje vodou a při západu slunce smí vstoupit dovnitř do Božího tábora.“¹³⁰ Když toto místo vykládá svatý Řehoř, vztahuje je na každého, kdo znečišťuje své nitro jakýmkoli druhem smrtelného hříchu; stojí to v kanonickém právu, v šesté distinkci.¹³¹

A aby bylo úplně jasno, prikazuje se pod trestem zatracení, že nikdo, kdo setrvává v hříchu, nemá jíst svátost těla našeho Pána Ježíše Krista; to říká Apoštol

126 1 K 3, 17.

127 Orig. *prophanare, prophanator*, srv. pozn. 15; i zde “přívěsek” – *cauda*, tzv. s. 10.

128 Ex 20, 14.

129 Srv. Lv 21, 17–18.

130 Dt 23, 10–11.

131 D. 6 c. 1 (Fr. I, col. 9–10 = Gregorius Magnus, *Epistularum* l. XI., ad Augustinum Anglorum episcopum).

v jedenácté kapitole První epístoly Korintským: „Kdo by jedl tento chléb a pil kalich Páně nehodně, proviní se proti tělu a krvi Páně. Nechť každý sám sebe zkoumá, než tento chléb jí a z tohoto kalicha pije.“¹³² Následuje zákaz a trest: „Kdo jí a pije nehodně, jí a pije sám sobě odsouzení.“¹³³ A protože z tohoto zákazu nemá výjimku žádný kněz, plyne z toho, že každý kněz, který slouží a jí eucharistii a je přítom v hříchu, překračuje Boží zákaz – Apoštol tamtéž říká: „Já jsem přijal od Pána, a to jsem vám také odevzdal.“¹³⁴ Jak to tedy, že je bezbožný ten první, ten, který přestoupí biskupův zákaz, a ten druhý, který přestoupí příkaz a zákaz Páně, bezbožný není? Já dodnes čekám odpověď od těch, kdo říkají, že jsou bezbožní ti, kdo konají služby Boží v době interdiktů pod odvoláním,¹³⁵ a ne ti, kdo neberou v úvahu interdikt, který vyhlásil Pán Ježíš Kristus.

Také se divím, jak to, že se biskupové odvažují vyhlášovat interdikt, když se knězi sáhne na světský majetek, a nevyhlásí jej, když kněz připraví laika o jeho manželku – vždyť je přece nekonečně cennější manželka než jakýkoli světský majetek onoho kněze. Protivník by nám měl předložit nějaké pěkné případy. A také – všichni cizoložní kněží jsou přece neposlušni svého biskupa už tím, že neposlouchají Boha a že přestupují i jeho výslovný příkaz nebo ustanovení: jak to, že tíhle bezbožní nejsou, a že kvůli nim biskup interdikt nevyhlašuje, ačkoli hřích mnoha smilných kněží škodí církvi víc než zdržování platů, které může být kvůli zločinu i oprávněné?

Potom protivník dodává: „Copak jsi nečetl v první knize Samuelově v 15. kapitole, že poslušnost je lepší než oběti?“¹³⁶ Milý protivníku, to jsem četl,¹³⁷ ale беру slova Písma jinak než ty. Ty totiž překrucuješ Boží výroky, abys je mohl obrátit ve prospěch poslušnosti vůči duchovním představeným, já ale říkám, že lepší je poslušnost prokazovaná Bohu než oběti bez této poslušnosti. Proč jsi ty dobře nečetl text, který říká: „Samuel pravil: ‚Cožpak nejsi vůdcem izraelských kmenů, ačkoli jsi sám sobě připadal nepatrný? Hospodin tě pomazal za krále nad Izraelem. Hospodin tě také poslal na cestu s rozkazem: Jdi a zahub amálecké hříšníky. Budeš proti nim bojovat, dokud je úplně nezničíš. Proč jsi Hospodina neuposlechl, ale vrhl ses na kořist a dopustil se toho, co je v Hospodinových očích zlé?‘ A Saul Samuelovi řekl: ‚Vždyť jsem uposlechl Hospodinův hlas a šel jsem cestou, kterou mne Hospodin poslal. Přivedl jsem amáleckého krále Agaga, a Amáleka jsem zabil. Ale lid si vzal z kořisti ovce a býky, to nejlepší z toho, co propadlo klatbě, aby měl co obětovat v Gilgálu Hospodinu, svému Bohu.‘ A Sa-

132 1 K 11, 27–28.

133 1 K 11, 29.

134 1 K 11, 23.

135 Tj. dokud interdikt nenabyl právní platnost.

136 Srv. 1 Sa 15, 22.

137 Viz Haškův list Husovi, zde dále s. 49.

muel řekl: „Líbí se Hospodinu zápalné oběti a obětní hody, nebo spíš to, aby byli lidé poslušni Hospodinova hlasu? Lepší je poslušnost než oběti, pozorně rozvažovat je víc než obětovat tuk beranů, protože vzdor je jako hříšné věštění a svéhlost je jako modloslužba. Protože jsi tedy zavrhl Hospodinovo slovo, i on zavrhl tebe jako krále.“¹³⁸

A tak kdyby protivník i se svými přívrženci vzal tento text na vědomí, poučil by se, že je poslušnost vůči Hospodinovu slovu lepší než oběti, které bez této poslušnosti přinášejí kněží, kteří odmítají Hospodinův výrok „Nesemilníš“ (dvacátá kapitola Exodu),¹³⁹ dále „Zadarmo jste dostali, zadarmo dejte“ (v desáté kapitole Matouše),¹⁴⁰ dále „Králové panují nad národy, ale vy ne tak“ (ve dvaadvacáté kapitole Lukáše).¹⁴¹ A dále: „Milujte své nepřátele, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí. Žehnejte těm, kteří vás proklínají, modlete se za ty, kteří vám ubližují. Tomu, kdo tě udeří do tváře, nastav i druhou, a bude-li ti brát plášť, nech mu i košili. Každému, kdo tě prosí, dávej, a co tvého ti někdo vezme, nepožaduj zpět.“ To je výrok Páně v šesté kapitole Lukáše,¹⁴² a kněží, kteří nejsou poslušni tohoto výroku, mají být podobně jako Saul zavrženi a nemohou lidu vládnout. Zadržet by se poučil, že Bůh oběti takových lidí nepřijímá. Zařetí, že jsou vlastně vinni hříšným věštěním, neboť jsou vůči onomu Božímu výroku vzdorní. Začtvrté, že jsou to vlastně modloslužebníci, protože jsou svéhlaví vůči Božímu výroku. A za páté je na základě toho zřejmé to, co přece vím i já, totiž že všechny hříchy pocházejí z neposlušnosti;¹⁴³ ovšem mám zde na mysli neposlušnost vzhledem k Bohu spíše než vzhledem k člověku, stejně jako má přednost poslušnost vůči Bohu před poslušností vůči člověku, jak to vyjádřili učedníci, když ve čtvrté kapitole Skutků řekli kněžím: „Posuďte sami, zda je před Bohem správné, abychom poslouchali vás, a ne jeho.“¹⁴⁴ A v páté kapitole Skutků: „Boha je třeba poslouchat, ne lidi.“¹⁴⁵

Kvůli neposlušnosti vůči Bohu byl Lucifer svržen z nebe, člověk vyhnán z ráje a Saul zbaven království, jak je to v uvedeném textu – protože neposlechl Boží hlas a Samuelova slova. A tak, když řekl Samuel Saulovi „Protože jsi zavrhl Hospodinovo slovo, i on zavrhl tebe jako krále“, řekl Saul Samuelovi: „Zhřešil jsem, neboť jsem přestoupil Hospodinův rozkaz i tvá slova; bál jsem se lidu, proto jsem je uposlechl.“¹⁴⁶ Pohleď, Saul klade přestoupení Božího slova před přestoupení

138 1 S 15, 17–23.

139 Ex 20, 14.

140 Mt 10, 8.

141 Srv. L 22, 25–26.

142 L 6, 27–30.

143 Výše v protivníkově listu s. 21.

144 Sk 4, 19.

145 Sk 5, 29.

146 1 S 15, 23–24.

prorokových slov, a dává tak najevo, že by o přestoupení nešlo, kdyby to nebylo přestoupení Božího výroku a teprve pak prorokova. A proto také proroci neříkali „Toto pravím, toto přikazuji“, ale říkali „Toto praví Hospodin, toto přikazuje Hospodin“. Proto v uvedeném textu Samuel opakuje několikrát „neslyšel jsi Hospodinova slova“, neříká „moje slova“. Je tomu tedy tak, že kdo odmítá kněží, odmítá Boha v tom případě, že kněží ohlašují nebo zvěstují Hospodinovu vůli (jak uvádí protivník výrok Páně z desáté kapitoly Lukáše „kdo odmítá vás, odmítá mne“¹⁴⁷). Ale nemůžeme tomu rozumět tak, že by odmítal Krista ten, kdo odmítá preláta, biskupa, kněze nebo jakéhokoli jiného pána nebo nadřízeného, nařizuje-li něco, co je proti Bohu. Ježto tedy Bůh odmítá každého preláta, který se mu protiví hříchem, věrný Kristův učedník odmítá preláta v případě nedovoleného příkazu dovoleně, neboť se tak ztotožňuje s Boží vůlí.

Z dodržování Božího příkazu člověka neomlouvá ani strach ze smrti – právě tak neomlouval Saula, který říká v patnácté kapitole První knihy Samuelovy: „Zhřešil jsem, neboť jsem přestoupil Hospodinův rozkaz i tvá slova; bál jsem se lidu, proto jsem je uposlechl.“¹⁴⁸ Jakou by to měl člověk stálost a vytrvalost, kdyby ze strachu z tělesné smrti přestoupil příkaz Spasitele? Ten v desáté kapitole Matoušova evangelia říká: „Nebojte se těch, kdo zabíjejí tělo, ale duši zabít nemohou; ale spíš se bojte toho, který může duši i tělo zahubit v pekle.“¹⁴⁹

V dodatku říká protivník: „Ledaže bys falešně tvrdil, že to zástupci nejsou, protože nenásledují Krista.“ Tady mu řeknu, že Kristovi náměstci jsou dvojí, praví a falešní. Praví Kristovi náměstci jsou ti, kteří jej svým chováním následují, jak to řekl Kristus u Jana ve dvanácté kapitole: „Kdo mi slouží, ten ať mne následuje.“¹⁵⁰ Falešní náměstci Kristovi jsou ti, kteří sice zastávají úřad, který mají i od Boha, ale pro své zlé skutky jsou v Božích očích zavrženi; zde uvedeme Saula, ustaveného za krále Hospodinem, i Jidáše, kterého nevyvolil za učedníka nikdo jiný! K tomu říká svatý Remigius v homilii na evangelium „Když Ježíš vjížděl do Jeruzaléma“:¹⁵¹ „Kterýkoli biskup prodává milost Ducha svatého, jakkoli by před lidmi zářil svou velekněžskou štólou, v Božích očích již dávno o kněžství přišel. Z toho důvodu i svaté kánony zatracují svatokupecké kacírství a přikazují, aby byli kněžství zbaveni ti, kteří za udílení duchovní milosti žádají plat.“¹⁵² Tolik Remigius. A svatý Ambrož v Kázáních říká: „Když se někdo prohlašuje za kněze nebo za duchovního a koná to, co se tomuto postavení protiví, je to lež.“¹⁵³ A Chryso-

147 L 10, 16.

148 1 S 15, 23–24.

149 Mt 10, 28.

150 J 12, 26.

151 Srv. Mt 21, 10.

152 Heiric z Auxerre, *Homiliae per circulum anni* I, 30.

153 Jako citát z Ambrože uvádí *Decretum Gratiani* C. 22 q. 5 c. 20 (Fr. I, col. 888).

stomus: „Mnozí jsou kněžími – a málo je kněží.“¹⁵⁴ A taky svatý Řehoř, jak to stojí v kanonickém právu, v první kvestii první kauzy: „Ti, kdo prodávají nebo kupují svaté úřady, nemohou být kněžími.“¹⁵⁵ A svatý Jeroným Heliodorovi, což se čte v kanonickém právu, v sedmé kvestii druhé kauzy: „Ne všichni biskupové jsou biskupy (Glosa: Jsou biskupy podle jména, ve skutečnosti nikoli.¹⁵⁶): Podívej se na Petra, ale všimni si taky Jidáše; přijmi Štěpána, ale Mikuláše odmítni (to byl jeden ze sedmi jáhnů, které učedníci ustanovili, ale byl zavržen, Sk 6, 5). Církevní hodnost nečiní člověka křesťanem: setník Kornelius, dotud pohan, je očištěn darem Ducha svatého (Sk 10), chlapec Daniel soudí kněze (přídavky k Dan 14, 14–22).¹⁵⁷ Není snadné stát na místě Petrově nebo Pavlově a přitom zaujímat místo těch, kdo již kralují s Kristem. Znehodnocená sůl (tedy pošetilí preláti) není k ničemu, než aby se vyhodila ven (tedy z církve) a vepří (tedy ďábli) po ní šlapali.“¹⁵⁸ Takové náměstky nazývá v desáté kapitole Jan, pastýř duší, zloději a lupiči: „Amen amen pravím vám: Kdo nevchází do ovčince dveřmi, ale vstupuje jinudy, je zloděj a lupič.“¹⁵⁹ A pak: „Amen amen pravím vám, já jsem dveře pro ovce. Všichni, kdo přišli přede mnou, jsou zloději a lupiči.“¹⁶⁰ Podívej se, jsou náměstci dvojího druhu. Podle kanonického práva jsou sice všichni biskupové vzhledem ke svému úřadu pokládáni za náměstky apoštolů, ale mnozí z nich, podle Nejvyššího Biskupa zloději a lupiči, jsou svým jednáním pomocníky Antikristovými, neboť jejich jednání je v protikladu ke Kristu; tak se na nich uskutečňují slova První epístoly Janovy ve 2. kapitole: „Vyskytlo se mnoho Antikristů.“¹⁶¹

A také svatý Bernard, když mluví k papeži Evženovi, o nich říká, že se nehodně ujmají církevních úřadů: že „chtějí vystupovat úctyhodně, snaží se líbit lidem, obohacovat se a pyšnit, a ve všem všudy se připodobňovat tomuto světu. Poslechni si stížnost Hospodinovu – co o takové lidské zaslepenosti říká ten, který je ve své odplatě nekonečně shovívavý (Sír 5, 4) a přeje si raději pokání než trest: ‚Krále si ustanovili, ale beze mne, dosadili velmože, ale já se k nim neznám‘ (Os 8, 4). Ty, kdo v církevních úřadech a dalších záležitostech patřících k Boží službě vyhledávají vlastní důstojnost, bohatství nebo pohodlí, nakonec tedy ‚jen to své, a ne to, co je Ježíše Krista‘ (Fp 2, 21), ty všechny uvádí do úřadu zcela zjevně a nepochybně nikoli Láska, která je Bůh (1 J 4, 16), nýbrž Bohu vzdálená touha po zisku, která

154 Pseudo-Chrysostomus, *Opus imperfectum in Matthaum*, homilie 43, též D. 40 c. 12 (Fr. I, col. 147).

155 Jako citát z Řehoře (Gregorius Magnus) uvádí *Decretum Gratiani*, C. 1 q. 1 c. 12 (Fr. I, col. 361).

156 Glosa k C. 2 q. 7 c. 29.

157 Biblická místa jsou zde i dále jako součást citovaných textů („vnitřní citáty“) identifikována přímo v textu.

158 C. 2 q. 7 c. 29 (Fr. I, col. 492): Hieronymus, *Epistulae*, mnichu Heliodorovi.

159 J 10, 1.

160 J 10, 7–8.

161 1 J 2, 18.

je kořenem všeho zlého (1 Tm 6, 10). Jaká je to zaslepenost, jaké je to šílenství? Kde je bázeň Boží? Kde je pomýšlení na smrt? Kde je strach z pekla a očekávání děsivého soudu?“ A pak: „Jejich zatracení je jisté.“¹⁶² To říká Bernard.

Vždyť přece jeden z prvních a předních biskupů, které si Kristus vyvolil, byl ďábel, jak Ježíš sám říká v šesté kapitole Janova evangelia: „Nevyvolil jsem si vás dvanáct? A přece jeden z vás je ďábel.“¹⁶³ To vykládá Bernard v uvedeném výkladu, v kapitole o Jidášově pokladnici, takto: „Ježíš říká: ‚Nevyvolil jsem si vás dvanáct? A přece jeden z vás je ďábel.‘ Kéž by se dnes našel ze dvanácti jeden, Petr, který opustil vše (Mt 19, 27), jeden, který žádné pokladnice nemá!“¹⁶⁴ A dál říká: „Ach běda, v domě Božím vidíme něco hrozného! Neslouží zde snad modláři? To snad lžu, když říkám, že lakomství je modloslužba (Ko 3, 5) a že někteří si ze svého břicha udělali boha? Vždyť je zřejmé, že čeho si člověk cení víc než všeho ostatního, z toho si učinil boha. Kolik vidíme takových, kteří milují dary a sápour se po odměnách! Kolik takových, kteří neslouží Kristu Pánu, ale svému břichu (Ř 16, 18)!“ To praví Bernard.¹⁶⁵

A ve třiatřicátém kázání výkladu Písň Šalomounovy o pokryteckých Kristových náměštích: „Všichni jsou přátelé a všichni nepřátelé; všichni jsou důvěrníci a všichni jsou protivníci; všichni jsou z jednoho domu a nikdo nehledá pokoj; všichni jsou si bližní a přitom si všichni hledí jen svého (Fp 2, 21). Jsou služebníci Kristovi a zároveň slouží Antikristu. Honosí se poctami, které získali z dobroty Pána, ale Pánu poctu nevzdávají. Odtud pochází to, co každodenně vidíš: třpytivý lesk jako u nevěstek, šaškovský oděv, královská výzdoba. Proto zlato na uzdách, na sedlech, na ostruhách: víc se třpytí ostruhy než oltáře. Proto stoly, které se stkví vybranými pokrmy i nápoji; hýření a opilství, citera, lyra a flétna, moštěm přetékající kádě, plné sýpky skýtající hojnost všeho, sudy vonící vínem, nacpané měšce. Kvůli tomu chtějí být a jsou církevními představenými, děkany, arcijáhny, biskupy, arcibiskupy. A nemají to zaslouženě, ale díky výdělku, který se děje v temnotě. Kdysi bylo řečeno ‚Hle, v pokoji je hořkost přehořká‘ a nyní přišel čas, kdy se hořkost naplní (Iz 38, 17). Byla hořkost nad zabíjením mučedníků, větší hořkost nad útokem heretiků, ale největší hořkost je nyní nad mravy vlastních lidí. Není možno zahnat je na útěk ani před nimi utéci: tak se rozmnožili, je jich tolik, že to vypovědět nelze. Tato vnitřní rána církve je neuzdravitelná, a proto ‚v pokoji je hořkost přehořká‘. V jakém pokoji? Je to pokoj, a není to pokoj (Ez 13, 10). Je pokoj od pohanů a heretiků, ale jistě ne od vlastních dětí. Hlasitý nářek zaznívá v tomto čase: ‚Syny jsem vychoval, pečoval o ně, ale vzepřeli se mi‘ (Iz 1, 2). Vzepřeli se mi a poskvrnili se hanebným životem, hanebným výdělkem, výdělkem, který se děje

162 Galfred Clareaevalensis, *Declamationes* z kázání sv. Bernarda, c. 13.

163 J 6, 70.

164 Galfred Clareaevalensis, *Declamationes*, c. 14.

165 Tamtéž.

v temnotě. Zbývá ještě, aby z jejich středu povstal ten polední démon, který chce zavést na scesti i ty, kteří dosud zůstali u Krista a ještě se drží své bezúhonnosti.“¹⁶⁶

Takže z těchto slov zbožného svatého Bernarda může protivník stejně jako já vyvodit, kdo jsou pravými a kdo falešnými náměstky Pána Ježíše Krista: pravý náměstek Kristův se nevměšuje do světských záležitostí a následuje Krista pokorou, chudobou, čistotou a poslušností, stejně jako byl Kristus na tomto světě člověkem nanejvýš pokorným, krajně chudým a naprosto poslušným Boha. A v této souvislosti řekl sám Spasitel Petrovi, a tím nejen biskupům, ale každému křesťanu u Jana v jedenadvacáté kapitole: „Následuj mne“.¹⁶⁷ A u Matouše v šestnácté kapitole: „Kdo chce jít za mnou, zapří sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne“.¹⁶⁸

Ovšem následovat tohoto vůdce znamená „žít tak, jak žil on, neusilovat tedy o pozemské věci, nehonit se za pomíjivým ziskem, ale vyhýbat se světským poctám, s radostí přijímat veškeré pohrdání ze strany světa pro nebeskou slávu, všem s láskou pomáhat, nikomu nepůsobit bezpráví, bezpráví vůči sobě samému nejen trpělivě snášet, nýbrž prosit Pána o milost pro ty, kdo je působí; nehledat nikdy slávu svou, ale Stvořitelovu, a všechny, koho jen lze, pozvedat s sebou k lásce k nebeským věcem. Konat tyto a takovéto věci“, říká Řehoř, „to znamená jít v Kristových šlépějích“.¹⁶⁹

Ať tedy protivník uváží spolu se mnou, jestli zastupujeme Krista takto, tedy jsme-li nespornými a pravými náměstky. Pokud však toto zastupování pomíjíme a žijeme v naprosto protikladných antikristovských vztazích, pak svého úřadu zneužíváme, ač moc k jeho výkonu máme.

Na konci svého psaní potom protivník přidává naprosto ohavný dodatek, přímo dračí ocas:¹⁷⁰ „Věz, že nikdo nedeleguje zástupce na základě jeho znalostí nebo dobroty, ale pouze na základě moci, což vyplývá i z vlastností osob Svaté Trojice.“ Protivníku! Jak křivdíš Nejvyššímu Zástupci a Služebníku, když připisuješ blahoslavené Trojici něco, co k ní patřit nemůže! Proč nepamatuješ na výrok Služebníka a Vyslance, Krista, který říká u Matouše v jedenácté kapitole: „Všechno je mi dáno od mého Otce“?¹⁷¹ Když Ti bylo, Kriste, dáno od Otce vše, tedy i moc, znalost i dobrota, pak jsi mocný, znalý i dobrý, služebník i vyslanec. Že jsi služebník, to sám vyznáváš slovy u Matouše ve dvacáté

166 Bernardus Claraevalensis, *Kázání na Píseň písní*, kázání 33, c. 15–16. Překlad M. Koronthályové.

167 J 21, 19.

168 Mt 16, 24.

169 Beda Venerabilis, *Homiliarum evangelii libri II*, homilie 1.

170 Orig. *caudam draconis turpissimam*: výraz *cauda* znamená „ocas“, „ohon“, přeneseně „konec, závěr textu“. Tak Hus užil tohoto výrazu již výše, zde už nemluví o „závěru“, ale vrací tuto metonymii k původnímu významu slova, „ocas“. V astrologii značí určitý bod na oběžné dráze Měsíce, který se v konjunkci se Sluncem stává neblahým znamením (*Mediae Latinitatis Lexicon Bohemorum*, s. v. *cauda*), Srv. též zde v Překladatelských poznámkách, s. 10.

171 Mt 11, 27.

kapitole: „Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svou duši jako výkupné za mnohé.“¹⁷² A že jsi nejlepší služebník: „Dosáhl lepší služby, právě tak jako je prostředníkem lepší smlouvy, založené na lepších zaslíbeních.“¹⁷³ A že byl Ježíš jako člověk vyslancem nebo pověřencem, o tom si poslechni Apoštola, který říká v listu Galatským ve čtvrté kapitole: „Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny.“¹⁷⁴ A slyš také, jak říká on sám u Jana v sedmé kapitole: „Nepřišel jsem sám od sebe, ale poslal mne ten, který je pravdivý.“¹⁷⁵ Poslyš, že mu byla dána moc, jak říká u Jana v páté kapitole: „A dal mu moc konat soud, protože je Synem člověka.“¹⁷⁶ A pak u Matouše v osmadvacáté kapitole: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi.“¹⁷⁷ Dále: „Dal jsi mu moc nad všemi lidmi, aby vše, co jsi mu svěřil, dal jim – život věčný.“¹⁷⁸ A poslyš také o znalosti: „Mé učení není mé, ale toho, kdo mne poslal, Otce.“¹⁷⁹ A o dobrotě: „Přichází vládce tohoto světa, proti mně nic nezmuže.“¹⁸⁰

A tak Služebník a Vyslanec, který říká „Otec je větší než já“,¹⁸¹ byl ustanoven Otcem, a tudíž celou Trojicí, v moci, znalosti a dobrotě, a to v podobě člověka.

Z toho se tedy, protivníku, pouč, že někdo, totiž Bůh Otec, ustanovuje zástupce nebo pověřence na základě znalosti a dobroty, nejen na základě moci, což naprosto odporuje tvému ohavnému dodatku – dračímu ocasu. A protože tento Vyslanec a Služebník, Pán Ježíš, neustanovil zástupce neschopné zastávat své místo (v takovém případě by je přece nebyl vůbec vyslal tak, jako Otec vyslal jej), ustanovil je na základě moci, jak řekl v deváté kapitole Lukáše: „Vyslal svých dvanáct a dal jim sílu a moc vyhánět démony a léčit nemoci. Poslal je zvěstovat Boží království a uzdravovat.“¹⁸² Ale protože moc bez znalosti je málo platná, dal jim moudrost, a také je ujistil, že se nemají předem mořit uvažováním, jak odpovědět těm, kdo je vyslýchají, a řekl jim: „Vezměte si k srdci, abyste si předem nepřipravovali, jak se budete hájit. Neboť já vám dám řeč i moudrost, kterou nedokáže přemoci ani vyvrátit žádný protivník.“¹⁸³ A u Matouše v desáté kapitole: „A když vás obžalují,

172 Mt 20, 28.

173 Žd 8, 6.

174 Ga 4, 4–5.

175 J 7, 28.

176 J 5, 27.

177 Mt 28, 18.

178 J 17, 2.

179 J 7, 16.

180 J 14, 30.

181 J 14, 28.

182 L 9, 1–2.

183 L 21, 14–15.

nedělejte si starosti, jak a co budete mluvit; neboť v tu hodinu vám bude dáno, co máte mluvit. Nejste to vy, kdo mluvíte, ale mluví ve vás duch vašeho Otce.“¹⁸⁴ Podívej se, v tom prvním citátu říká „bude vám dáno“, a ve druhém „mluví ve vás duch vašeho Otce“. Není z toho snad zřejmé, že se blahoslavená Trojice, jejíž působení navenek je podle svatého Augustina¹⁸⁵ nerozdělené, vyznačuje tím, že ustanovuje náměstka na základě moci, znalosti i dobroty? Prosím tě, jak by apoštolové bývali mohli být tak užitečnými a dobrými Kristovými náměstky, kdyby je nebyl ustanovil na základě moci, znalosti i dobroty? Spasitel jim ve dvacáté kapitole Jana evangelia říká: „Přijměte Ducha svatého, komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou,“¹⁸⁶ z čehož plyne, že při přijetí Ducha svatého přijali učedníci moc, znalost i dobrotu – zvláště tehdy, když jim o Letnicích seslal Ježíš Utěšitele, který je učil veškeré pravdě.¹⁸⁷ A proto říká Spasitel u Jana v sedmnácté kapitole: „Jako ty jsi poslal mne, tak i já jsem je poslal do světa. Sám sebe za ně posvěcuji, aby i oni byli posvěceni.“¹⁸⁸

A z toho, co bylo řečeno, je zřejmé, že blahoslavená Trojice díky vlastnostem jednotlivých svých osob ustanovuje svého zástupce jak na základě znalosti a dobroty, tak na základě moci; podobně i nejvyšší biskup, Pán Ježíš, a jeho učedníci. A kéž by protivník vzal na vědomí Pavlovu zásadu ohledně postavení zástupce, kterou máme v První epistoletě Timoteovi ve třetí kapitole: „Kdo touží být biskupem, touží po dobrém díle.“¹⁸⁹

Jak ale může vykonat dobré dílo někdo nepoučený a špatný, má-li právě jen moc? Apoštol dobře popisuje, jaký člověk má být ustanoven zástupcem: „Biskup má být bezúhonný.“¹⁹⁰ Podívej se, na prvním místě je řeč o dobrotě; vždyť má-li být biskup bezúhonný, musí být dobrý. A Apoštol dodává: „...střídmý, rozvážný, řádný, cudný, pohostinný, schopný učit“¹⁹¹ – to se vztahuje ke znalosti, protože nemůže přece učit, nemá-li znalost. „Ne pijan, ne rváč, ale vlídný, smířlivý, nezištný.“¹⁹² Dál praví Apoštol: „Musí mít také dobrou pověst u těch, kdo jsou mimo církve, aby neupadl do pomluv a ďáblových nástrah.“¹⁹³ Tohle Apoštol nepožaduje jen u nejvýše postavených zástupců, ale i od jejich služebníků a nižších pomocníků,

184 Mt 10, 19–20.

185 Srv. Aurelius Augustinus, *Epistula* 164, 6 („...quid facit Filius sine Spiritu sancto vel sine Patre, cum inseparabilia sint omnia opera Trinitatis...“).

186 J 20, 22–23.

187 Srv. J 16, 13.

188 J 17, 18–19.

189 1 Tm 3, 1.

190 1 Tm 3, 2.

191 Tamtéž.

192 1 Tm 3, 3.

193 1 Tm 3, 7.

a dodává proto: „Jáhnové mají být čestní, ne dvojací v řeči, ne oddaní vínu, ne ziskuchtiví, mají uchovávat tajemství víry v čistém svědomí. Ať jsou nejdříve vyzkoušeni, a teprve potom, když jim nelze nic vytknout, ať konají svou službu.“¹⁹⁴ Vidíš, že ve věci znalosti říká „mají uchovávat tajemství víry“, tedy tajemství náležející k víře; a ve věci dobrého života říká „v čistém svědomí“; a že z toho všeho mají být vyzkoušeni, a pak konat službu.

A není sporu o tom, že každý moudrý král, kníže, pán nebo hospodář si vyhledává zástupce nebo služebníka znalého a dobrého, a tomu pak svěřuje moc. Snad ovšem není protivník takový blázen, aby zástupcem ustanovil někoho hloupého a morálně zkaženého. Přece i ti největší prostáčci, pokud užívají rozum, musí něco takového považovat za naprosté šílenství – vždyť to by někdo mohl ustanovit svým zástupcem úplného nevzdělance a hlupáka, a ten by se mohl stát knězem, biskupem nebo papežem.

Tenhle protivník by možná schválil takovou záměnu, že by si nějaký farář a lazebník vyměnili kostel a lázně, takže by kněz zastával funkci lazebníka a lazebník funkci kněze. Ani děti by si snad nedovedly představit větší hloupost.

A tak je zřejmé, že tohle psal protivník jako něčí zástupce, ustanovený na základě moci, nikoli na základě svých znalostí nebo své dobroty. Ukazují to jeho závěrečná slova,¹⁹⁵ a nemá to nic společného s vlastnostmi osob svaté Trojice.

Amen.

194 1 Tm 2, 8–10.

195 „Věz, že nikdo nedeleguje zástupce na základě jeho znalostí nebo dobroty, ale pouze na základě moci, což vyplývá i z vlastností osob Svaté Trojice.“